

כן אמר ר' יוחנן. ואולם לשיטת ר' יוסי לכאורה משמע שבא עליה (ע' בשו"ת הרשב"א ח"א י). מסקנת הסוגיא להלן (כא). שאף על פי שנאמר במיכל שלא היה לה ולד עד יום מותה — זהו רק מאז אותו מאורע של העלאת ארון הקודש לעיר דוד, אבל מקודם לכן היה לה ולד מדוד, והוא 'יתרעם בן עגלה'.

דף כ

ל.ט. א. האם המלך יוצא ללוות את המת?
 ב. כיצד מברים את המלך סעודת הבראה?
 ג. הנשים היוצאות ללוות את המת — האם יוצאות אחר המטה או לפנייה?
 א. לדברי תנא קמא אין המלך יוצא מפתח פלטרין שלו ללוות את מתו. רבי יהודה אומר: אם רוצה לצאת אחר המטה — יוצא, שכן מצינו בדוד שיצא אחר מיטתו של אבנר. הרמב"ם פסק כתנא קמא.

ב. כשמברים את המלך, כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הדרגש. (מין מיטה).

ג. לת"ק דברייתא — תלוי במנהג המקום, אם יוצאות לפני המטה או לאחריה. ולר' יהודה — לעולם הנשים לפני המטה. [ירושלמי (מובא בתוס'): יש מי שאומר לפני המטה — לפי שגרמו מיתה לעולם. ויש שנהגו אחר המיטה לפי שגנאי לבנות ישראל שיסתכלו בהן אנשים].
 בשלחן ערוך (יו"ד שנט) נפסק: 'ועכשו נהגו שאין יוצאות אלא לאחר המטה. ואין לשנות. עוד שם: 'יש למנוע מלצאת נשים לבית הקברות אחר המטה'. וצריך עיון במש"כ ר"א די וידאש (בעל ראשית חכמה) בספרו 'אור עולם' (כ) 'לעולם נשים יוצאות לפני המטה' וכדעת ר' יהודה).

מ. א. מפני מה הלך דוד אחר מיטת אבנר?
 ב. כיצד היתה תגובת העם אחר הריגת אבנר?
 ג. מפני מה אבנר נענש בעונש מיתה זה?
 א. ר' יהודה סובר שמותר למלך לצאת אחר המת, ומקום האנשים בלוייה — לאחר המיטה. אבל לדברי חכמים כל יציאתו של דוד לא היתה אלא כדי לפייס את העם, והיה יוצא מבין האנשים ונכנס לבין הנשים, יוצא מבין הנשים ונכנס לבין האנשים — הכל כדי לפייסם.

ב. בתחילה סברו שהריגת אבנר באה מאת המלך, והיו נזעמים עד כדי ש'רצו להכרותו'. ופייסם דוד ויצא אחר מיטת אבנר ונשא עליו קינה, ובכך הראה להם בברור שלא מאתו היה הדבר — ונתפייסו.

ג. רב יהודה אמר רב: לכך נענש אבנר, מפני שהיה לו למחות בשאול על הריגת נוב עיר הכהנים, ולא מחה. רבי יצחק אומר: לא מפני כן, כי באמת מיחה, אלא מפני ששיחה מלכות בית דוד שנתים ומחצה (ודוד כבר נמשח עפ"י הנביא), בתומכו בהמלכת איש בשת. [ולהלן (ט). אמרו: אמר רבי אבא בר כהנא, 'בור וסירה' גרמו לו לאבנר שיהרג; שהיה לו למחות בשאול וללמד זכות על דוד שצדיק הוא, שלא הרג את שאול במעשה דצפחת המים ובכריתת מעילו. ותחת זאת

אמר לו אבנר, שמא אחד מבני הצבא נתן לדוד את הצפחת והחנית; שמא כשעברת אצל הסירים נכנס אחד מהם בכנף המעייל וחתכו (רש"י שם. ולולא פרש"י דהכא היה נראה לפרש מה שאמרו כאן 'שהיה לו למחות בשאול' — על רדיפתו אחר דוד ולא על הריגת נוב, וכמו שכתב רש"י בדף מט).]

מא. א. דין 'כפית המטה' באבל — באלו מיטות הוא נוהג?

ב. מהו 'דרגש' וכיצד נוהגין בו באבילות?

א. האבל כופה כל המיטות שיש לו בתוך ביתו. (אפילו עשר מיטות בעשרה בתים ובעשר עיירות — חייב לכפות את כולן. רמב"ם — אבל ה, יח), מלבד מיטה המיוחדת לכלים וכד' — שאין צריך לכפותה (י"א שאין עושה לה כלום, וי"א זוקפה).

הדרגש — זוקפו (כת"ק). וכן מטה שמחוברים לה נקליטין המונעים את הפיכתה — הופכה על צדה. עכשיו לא נהגו בכפיית המטה (שו"ע י"ד שפ"ב, ע"ש).

ב. עולא אמר שהדרגש היא מיטה שאינה מיועדת לשימוש אלא למזל טוב ולגוי וכדו'. והקשו על דבריו, ולבסוף הביאו בשם רב תחליפא שה'דרגש' היא מיטה העשויה מעור ויש בשפתו רצועות. כשרוצים לפרוס את המצע, עונבים את הרצועות שבשפתו בתוך לולאות המחוברות לארכובות המיטה. האבל אינו צריך לכפות את הדרגש (שלא יתקלקל העור בלחלוח הקרקע. רש"י), אלא זוקפו. ורשב"ג אמר: מתיר קרביטן (=הולאות הנ"ל) והוא נופל. והסיקו הלכה כרשב"ג.

מב. א. האם מותר למלך להפקיע רכוש וליקח עבדים מן העם, לצורכו? האם מותר לו לפרוץ גבולות אחרים לעשות לו דרך?

ב. ביזת המלחמה — למי היא שייכת?

ג. אלו מצוות נצטוו ישראל בכניסתם לארץ, ומה סידרן?

א. נחלקו תנאים ואמוראים האם כל האמור בפרשת המלך בספר שמואל, לקיחת הבנים לעבדים לו והפקעת רכוש וכו' — מלך מותר בו (רבי יוסי; שמואל. וכן פסק הרמב"ם) או אסור (ר' יהודה; רב. וכן פסקו כמה ראשונים. ע' במובא בספר מעדני ארץ כ, יא-יב).

אף לדעת המתיר, יש אומרים דוקא לצרכי המלוכה מותר, ולא לצורכו האישי. וי"א שאין מותרת נטילת קרקע אלא שדה מקנה ולא שדה אחוזה — נחלת אבות. וי"א שאין מותר לו אלא שדות רחוקות מן העיר, שאינן חשובות כל כך. וי"א שכל זה אינו אלא במלך שנמלך על כל ישראל ומאת המקום (עתוס' וש"ר).

המלך פורץ (גדרות אחרים) לעשות לו דרך, ואין ממחה בידו. ואין שיעור לדרך המלך.

[הממרה את פיך המלך ואינו שומע בקולו — הריהו מורד במלכות וחייב מיתה (כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע אל דבריך לכל אשר תצונו — יומת). חוץ מלעבור על דברי תורה (רק חזק ואמץ...)]. עפ"י גמרא להלן מט.].

ב. אוצרות מלכים — למלך. ושאר ביזה שבזוים — מחצה למלך ומחצה לעם. והמחצה שלו נוטלו בראש. (וימשחו לה' לנגיד ולצדוק לכהן — מה צדוק [בלחם הפנים] מחצה לו ומחצה לאחיו, אף הנגיד כן).

ג. תניא, רבי יוסי אומר: שלש מצוות נצטוו ישראל בכניסתם לארץ, כפי הסדר הזה: העמדת מלך, הכרתת זרעו של עמלק, ובנין בית הבחירה.

לדברי רבי נהוראי, לא נאמרה פרשת שימת המלך אלא כנגד תרעומתם של ישראל שרצו להם מלך. אבל לדעת רבי אליעזר, שאלת המלך על ידי הזקנים היתה כדין, ורק עמי הארץ שבהם קלקלו בבקשם מלך ככל הגויים.

הרמב"ם פסק כדברי רבי יוסי שמינוי מלך — מצוה, קודם להכרתת עמלק ובנין בית הבחירה. ומפני מה לא רצה הקב"ה כששאלו מלך משמואל — לפי ששאלו בתרעומת ולא שאלו לקיים המצוה אלא מפני שקצו בשמואל הנביא (הל' מלכים א, א-ב).

דף כא

מג. איסורי המלך להרבות לו נשים סוסיים וכסף — מה שיעוריהם?

תנן, לא ירבה לו נשים אלא שמונה עשרה.

ר' יהודה אומר: מרבה לו ובלבד שלא יהו מסירות את לבו.

ור' שמעון אומר: אפילו אחת ומסירה את לבו בכלל האיסור, ושמונה עשרה אסורות אפילו צדקניות כאביגיל.

יש מפרשים שלתנא קמא אין חילוק בין צדקניות למסירות — לעולם אין איסור ד'לא ירבה' עד י"ח, ויתר על כן אסור (ערמב"ם ור"ן).

ישנן שתי דעות נוספות בברייתא: יותר מכ"ד נשים; יותר ממ"ח.

איסור זה הוא דוקא בנשיאת הרבה נשים בו זמנית, אבל אם גרש חלקן או שמתו — מותר באחרות במקומן (כמבואר בגמרא להלן כב.).

איסור הרבות סוסיים — ביותר מכדי מרכבתו ופרשיו. ואין צריך לצמצם רכבו ופרשיו אלא בהרווחה (שאם יצטרך להוסיף על חיילותיו — שיהיו הסוסים מצויים לו. וכן מותר להוסיף באופן שרוכב פעמים על זה ופעמים על זה, כדי שלא יתאמצו. ערש"י).

אפילו הוסיף סוס אחד בטל — עובר (למען הרבות סוס). ועובר בלאו על כל סוס וסוס (רק לא ירבה לו סוסים).

הרמב"ם השמיט שעובר על כל סוס וסוס. והעיר על כך הכסף-משנה (מלכים ג, א). יש מי שצדד לפרש מפני שאין נפקותא לדינא לכך השמיט, כי לא אמרו בגמרא 'לוקה על כל סוס' אלא 'עובר'. [והטעם הוא לפי מה שאמרו בירושלמי (הוריות יא: הובא בכס"מ סנהדרין יז, ט) שמלך שלקה עובר משררתו [וצ"ב מדוע הרמב"ם שם הביא דין זה רק לענין ראש ישיבה]. הלכך א"א להלקותו ארבעים, כי מיד שהחל ללקות נהפך להדיוט ו'אשתני דינא — אשתני קטלא'. אולם אפשר שעדיין שם 'מלך' עליו אעפ"י שמעבירים אותו מתפקידו, ונשאר באיסור 'לא ירבה' גם עתה. וצ"ע] (עפ"י אבני נזר — אג"ט קט).